

BÀI GIẢNG: ÔN TẬP PHẦN VĂN BẢN TỪ TUẦN 1 – TUẦN 10 MÔN NGỮ VĂN LỚP 9

1. Tóm tắt nội dung, nghệ thuật

Văn bản	Tác giả	Thể loại	Nội dung	Nghệ thuật
Đồng chí	Chính Hữu	Thơ tự do	<p>- Nội dung: Tình đồng chí của những người lính dựa trên cơ sở cùng chung cảnh ngộ và lí tưởng chiến đấu được thể hiện thật tự nhiên, bình dị và sâu sắc trong mọi hoàn cảnh, nó góp phần quan trọng tạo nên sức mạnh và vẻ đẹp tinh thần cho người lính cách mạng.</p> <p>- Mạch cảm xúc: Bài thơ theo thể thơ tự do, 20 dòng chia làm 3 đoạn. Cả bài thơ tập trung thể hiện vẻ đẹp sức mạnh của tình đồng chí, đồng đội nhưng ở mỗi đoạn sức nặng của tư tưởng và cảm xúc được dẫn dắt và dồn tụ vào những dòng thơ gây ấn tượng sâu đậm (dòng 7,17,20):</p> <p>7 dòng đầu: 6 dòng lí giải cơ sở của tình đồng chí. Dòng 7 có cấu trúc đặc biệt (chỉ một từ với dấu chấm than) như một phát hiện, một lời khẳng định sự kết tinh tình cảm giữa những người lính.</p>	Chi tiết, hình ảnh, ngôn ngữ giản dị, chân thực, cô đọng, giàu sức biểu cảm.

			<p>10 dòng tiếp theo: mạch cảm xúc được dồn tụ ở dòng 7 lại tiếp tục được khơi mở trong những hình ảnh, chi tiết biểu hiện cụ thể, thấm thía tình đồng chí và sức mạnh của nó.</p> <p>3 dòng cuối: được tách ra như một đoạn kết, đọng lại và ngân rung với hình ảnh đặc biệt “đầu súng trắng treo” như là một biểu tượng giàu chất thơ về người lính.</p>	
<p>Bài thơ về tiểu đội xe không kính</p>	<p>Phạm Tiến Duật</p>	<p>Tự do</p>	<p>- Nội dung: Bài thơ đã khắc họa hình ảnh độc đáo: những chiếc xe không kính. Qua đó, tác giả khắc họa nổi bật hình ảnh người lính lái xe ở Trường Sơn trong thời kì kháng chiến chống Mỹ, với tư thế hiên ngang, tinh thần lạc quan, dũng cảm, bất chấp mọi khó khăn nguy hiểm và ý chí chiến đấu giải phóng miền Nam.</p> <p>- Mạch cảm xúc: Mạch cảm xúc của bài thơ được khơi gợi từ hình ảnh chiếc xe không kính băng băng trên chiến trường bom đạn. Từ hình ảnh chiếc xe thương tổn trong chiến tranh, bài thơ mở ra với hình ảnh những người lính lái xe Trường Sơn hiên ngang, tràn ngập tinh thần, khí phách vượt lên hoàn cảnh khó khăn, khắc nghiệt. Đó</p>	<p>Chất liệu hiện thực sinh động, ngôn ngữ giọng điệu mang tính khẩu ngữ, tự nhiên, khỏe khoắn.</p>

			<p>còn là mạch cảm xúc của lòng yêu, của tinh thần đoàn kết, của ý chí chiến đấu hiên ngang và đã khơi gợi trong lòng bạn đọc vô vàn xúc cảm về một thời để nhớ!</p>	
Đoàn thuyền đánh cá	Huy Cận	Thơ 7 chữ	<p>- Nội dung: Khắc họa những hình ảnh tráng lệ thể hiện sự hài hòa giữa con người và thiên nhiên, bộc lộ niềm vui, niềm tự hào của nhà thơ trước đất nước và cuộc sống.</p> <p>- Mạch cảm xúc: Mạch cảm xúc của bài thơ được trình bày theo trình tự thời gian, không gian chuyển ra khơi của đoàn thuyền cho tới khi đoàn thuyền trở về, tất cả đều mang âm hưởng của niềm vui, niềm hạnh phúc trong lao động, đổi mới.</p>	Bài thơ có nhiều sáng tạo trong việc xây dựng hình ảnh, tưởng tượng phong phú độc đáo; có âm hưởng hào hùng, khỏe khoắn lạc quan.
Bếp lửa	Bằng Việt	Thơ tự do	<p>- Nội dung: Bài thơ đã gợi lại những kỉ niệm đầy xúc động về người bà và tình bà cháu, đồng thời thể hiện lòng kính yêu, trân trọng và biết ơn của người cháu với bà cũng như đối với quê hương đất nước.</p> <p>- Mạch cảm xúc: Mạch cảm xúc của bài thơ xuất phát từ hình ảnh bếp lửa gợi ra những kỉ niệm về những năm tháng sống cùng người bà. Từ những kỉ niệm, người cháu suy ngẫm về cuộc đời bà, bộc lộ tình yêu</p>	Kết hợp nhuần nhuyễn giữa miêu tả, biểu cảm và tự sự, bình luận. Sáng tạo hình ảnh bếp lửa gắn liền với hình ảnh người bà, làm điểm tựa khơi gợi mọi kỉ niệm, cảm xúc, suy tư về tình bà cháu.

			<p>thương dành cho bà. Mạch cảm xúc theo dòng thời gian từ quá khứ đến hiện tại, từ đó khẳng định tình yêu thương, kính trọng dành cho người bà mãi không thay đổi.</p>	
<p>Khúc hát ru những em bé lớn trên lưng mẹ</p>	<p>Nguyễn Khoa Điềm</p>	<p>Thơ tự do</p>	<p>Trong gian nan vất vả của cuộc sống ở chiến khu người mẹ càng dành cho con tình yêu thương thấm thiết, càng ước mong con mau lớn khôn, khỏe mạnh trở thành công dân của một đất nước tự do. Tác giả đã thể hiện tình yêu thương con gắn với tình yêu nước, với tinh thần chiến đấu quật cường.</p>	<p>Giọng điệu ngọt ngào, trù mếm. Thủ pháp điệp.</p>
<p>Ánh trăng</p>	<p>Nguyễn Duy</p>	<p>5 chữ</p>	<p>- Nội dung: Tác phẩm là lời nhắc nhở về những năm tháng gian lao đã qua của cuộc đời người lính gắn bó với thiên nhiên đất nước bình dị, hiền hậu. Bài thơ có ý nghĩa gợi nhắc, củng cố ở người đọc thái độ sống “Uống nước nhớ nguồn”, ân nghĩa thủy chung cùng quá khứ.</p> <p>- Mạch cảm xúc: Bài thơ là câu chuyện nhỏ được kể theo trình tự thời gian từ quá khứ đến hiện tại gắn với các mốc sự kiện trong cuộc đời con người. Theo dòng tự sự ấy mạch cảm xúc đi từ quá khứ đến hiện tại và lắng</p>	<p>Giọng điệu tâm tình tự nhiên, hình ảnh giàu tính biểu cảm, biểu tượng.</p>

			kết trong cái “giật mình” cuối bài thơ.	
Làng	Kim Lân	Truyện ngắn	Tình yêu làng quê và lòng yêu nước, tinh thần kháng chiến của người nông dân phải rời làng đi tản cư đã được thể hiện chân thực, sâu sắc và cảm động ở nhân vật ông Hai.	Xây dựng tình huống truyện, nghệ thuật miêu tả tâm lí và ngôn ngữ nhân vật.
Lặng lẽ Sa Pa	Nguyễn Thành Long	Truyện ngắn	Tác phẩm đã khắc họa thành công những người lao động bình thường mà tiêu biểu là anh thanh niên làm công tác khí tượng một mình ở trên đỉnh núi cao. Qua đó, truyện khẳng định vẻ đẹp của con người lao động và ý nghĩa của những công việc thầm lặng.	Tình huống truyện hợp lí, cách kể chuyện tự nhiên, có sự kết hợp giữa tự sự, trữ tình với bình luận.
Chiếc lược ngà	Nguyễn Quang Sáng	Truyện ngắn	Tác phẩm đã thể hiện thật cảm động tình cảm cha con sâu nặng và cao đẹp trong cảnh ngộ éo le của chiến tranh.	Tình huống truyện bất ngờ, tự nhiên, hợp lý; miêu tả tâm lí và xây dựng tính cách nhân vật.
Cố hương	Lỗ Tấn	Truyện ngắn	Truyện ngắn phản ánh tình cảnh sa sút về mọi mặt của xã hội Trung Quốc đầu TK XX đồng thời phê phán và hi vọng của tác giả trên cơ sở tình yêu quê hương và nhân dân là cơ sở tư tưởng của tác phẩm. Đồng thời đặt ra vấn đề đường đi của người nông dân, của toàn xã hội để mọi người suy ngẫm.	<ul style="list-style-type: none"> - Bố cục chặt chẽ, cách sử dụng sinh động những thủ pháp nghệ thuật : hồi ức, hiện tại, đối chiếu, đầu cuối tương ứng. - Nghệ thuật miêu tả diễn biến tâm lý nhân vật độc đáo góp phần khắc họa tính cách nhân vật và chủ đề tác phẩm. - Kết hợp tự sự, miêu tả, biểu cảm, nghị luận.

2. Ý nghĩa nhan đề một số tác phẩm

2.1. Đồng chí

- Đồng chí là tên gọi của một tình cảm mới, đặc biệt, xuất hiện từ đầu thời kỳ kháng chiến chống Pháp và phổ biến trong những năm cách mạng và kháng chiến.

- Tình đồng chí là cốt lõi, là bản chất sâu xa của sự gắn bó giữa những người lính cách mạng.

- Tên bài thơ gọi chủ đề tác phẩm: ca ngợi tình đồng chí của những người lính trong thời kỳ kháng chiến chống Pháp.

2.2. Bài thơ về tiểu đội xe không kính

Nhan đề bài thơ vô cùng lạ:

- Trước hết, nó đã làm nổi bật một hình ảnh rất độc đáo của toàn bài và đó là hình ảnh hiếm gặp trong thơ - hình ảnh những chiếc xe không kính. Hình ảnh ấy gợi lên hiện thực khốc liệt của chiến tranh.

- Về khác lạ còn ở hai chữ “ bài thơ” tưởng như rất thừa nhưng là sự khẳng định chất thơ của hiện thực, của tuổi trẻ hiên ngang, dũng cảm, vượt lên nhiều thiếu thốn, hiểm nguy của chiến tranh.

- Nhan đề góp phần làm nổi bật chủ đề tác phẩm: ca ngợi vẻ đẹp phẩm chất, tâm hồn của những người chiến sĩ lái xe Trường Sơn thời kỳ kháng chiến chống Mỹ, đồng thời thể hiện cảm hứng khai thác chất thơ từ trong hiện thực chiến tranh khốc liệt của nhà thơ Phạm Tiến Duật.

2.3. Ánh trăng

“Ánh trăng”:

Vừa là một phần của hình tượng thiên nhiên lại vừa là biểu tượng của thiên nhiên.

Biểu tượng:

+ Sự trong sáng, đẹp đẽ, quá khứ nghĩa tình, thủy chung, nguyên vẹn.

+ Con người giản dị, trong sáng, thủy chung: là nhân dân, là đồng đội của người lính.

2.4. Khúc hát ru những em bé lớn trên lưng mẹ

- Bài thơ là một khúc hát ru. Người mẹ dân tộc Tà-ôi, rộng hơn là cả dân tộc Việt Nam (trong đó có tác giả) hát ru những em bé dân tộc thiểu số lớn lên trên lưng mẹ trong kháng chiến chống Mỹ.

- Nhan đề làm nổi bật vẻ đẹp của người mẹ Tà-ôi có tình yêu con gắn liền với tình yêu đất nước, có những mong ước vừa bình dị vừa lớn lao.

2.5. Bếp lửa

- Bếp lửa là hình ảnh thân thuộc trong mỗi ngôi nhà ở làng quê Việt Nam, gợi hơi ấm gia đình, bàn tay tần tảo sớm hôm của người phụ nữ, người bà; gợi tình cảm gia đình ấm áp, tình bà cháu yêu thương.

- Bếp lửa trong bài thơ còn là biểu tượng cho cội nguồn gia đình, quê hương, đất nước; cho những gì gần gũi, thân thiết đối với tuổi thơ mỗi người có sức tỏa sáng, nâng đỡ tâm hồn con người trong suốt hành trình dài rộng của cuộc đời.

- Bếp lửa vừa là hình ảnh thực vừa là một hình tượng nghệ thuật độc đáo trong tác phẩm.

2.6. Làng

- Kim Lân đặt tên truyện là “Làng” (chứ không phải là "Làng Chợ Dầu") cho thấy truyện đã khai thác một tình cảm bao trùm, phổ biến trong tâm hồn người dân Việt Nam thời kì kháng chiến chống Pháp: tình yêu, gắn bó sâu nặng với quê hương, với đất nước.
- Nhan đề góp phần làm nổi bật chủ đề tác phẩm: ca ngợi tình yêu làng gắn bó, hòa hợp với tình yêu nước của người nông dân Việt Nam trong thời kỳ kháng chiến.
- Nhan đề *Làng* gợi hình ảnh người nông dân và nông thôn, đây là mảng sáng tác thành công nhất của Kim Lân.

2.7. Lặng lẽ Sa Pa

- Lặng lẽ Sa Pa, đó chỉ là cái vẻ lặng lẽ bên ngoài của một nơi yên tĩnh, vắng vẻ, nơi mà nhắc đến tên, người ta đã nghĩ đến chuyện nghỉ ngơi, nhưng thực ra đằng sau cái vẻ lặng lẽ của Sa Pa là cuộc sống sôi nổi của những con người đầy trách nhiệm đối với công việc, đối với đất nước, với mọi người mà tiêu biểu là anh thanh niên làm công tác khí tượng một mình trên đỉnh núi cao.
- Gợi ra sự đối lập, nhan đề tác phẩm làm nổi bật chủ đề: ca ngợi những con người ngày đêm lao động hăng say, đầy nhiệt huyết, miệt mài lặng lẽ, âm thầm cống hiến cho đất nước.

2.8. Chiếc lược ngà

- Chiếc lược ngà trong tác phẩm là kỷ vật cuối cùng người cha gửi tặng cho con trước lúc hy sinh trong kháng chiến.
- Chiếc lược ngà đã chứng minh tình cha con bất diệt trong hoàn cảnh éo le của cuộc chiến tranh. Nó còn là cầu nối cho những tình cảm mới mẻ, cao đẹp ở con người. Đây là một hình tượng nghệ thuật có ý nghĩa thể hiện chủ đề tác phẩm: ca ngợi tình cha con, tình cảm gia đình trong chiến tranh.

3. Tình huống truyện

- **Khái niệm tình huống truyện:** Tình huống truyện là những sự kiện, hoàn cảnh đặc biệt xuất hiện trong tác phẩm. Trong hoàn cảnh đặc biệt đó, nhân vật sẽ bộc lộ con người thực, những phẩm chất, đặc điểm điển hình. Qua đó, người đọc có thể giải mã những điều mà nhà văn muốn gửi gắm đến bạn đọc.
- **Tình huống truyện một số tác phẩm.**

3.1. Chiếc lược ngà

- Xoay quanh 2 tình huống truyện rất éo le:
 - + Ông Sáu sau 8 năm xa nhà đi kháng chiến được nghỉ 3 ngày phép về thăm nhà, thăm con. Trước nỗi xúc động và tình cảm yêu mến của ông, bé Thu – đứa con gái ông yêu quý, mong nhớ suốt 8 năm trời đã không nhận ra ông là cha. Ngày ông phải trả phép về đơn vị cũng chính là ngày con bé nhận ra ông là cha đẻ.
 - + Ở đơn vị, ông Sáu dồn cả tình yêu, nỗi nhớ, nỗi ân hận, day dứt vào việc làm chiếc lược ngà để tặng con. Nhưng chưa kịp trao cây lược cho con thì ông đã hi sinh trong 1 trận càn lớn của giặc.
- => Từ tình huống truyện, Nguyễn Quang Sáng:
- + Ngợi ca tình cha con sâu nặng.
 - + Tố cáo tội ác của chiến tranh đã gây ra bao bi kịch cho gia đình Việt Nam.

3.2. Làng

Ở nơi tản cư, Ông Hai, một lão nông dân yêu làng, yêu nước nghe tin làng Chợ Dầu của mình theo giặc.

=> Ý nghĩa: Đặt nhân vật vào một tình huống gay gắt, để ông Hai đau xót, tủi nhục và bế tắc khi làng và nước ở hai chiều đối nghịch. Nhân vật đã bộc lộ sâu sắc tình yêu làng, yêu nước của mình và ông quyết định “Làng thì yêu thật nhưng làng theo Tây mất rồi thì phải thù”. Kim Lân đã khẳng định: trong lòng mỗi người dân Việt Nam, đất nước đã rộng lớn, bao trùm và chi phối mọi tình cảm khác, trong đó có tình yêu làng.

3.3. Lặng lẽ Sa Pa

- Truyện ngắn “Lặng lẽ Sa Pa” được xây dựng xoay quanh một tình huống truyện đơn giản. Đó chính là cuộc gặp gỡ tình cờ của mấy người khách trên chuyến xe lên Sa Pa với anh thanh niên làm công tác khí tượng trên đỉnh Yên Sơn.

- Tình huống gặp gỡ này là cơ hội thuận tiện để tác giả khắc họa “bức chân dung” nhân vật chính một cách tự nhiên và tập trung, qua sự quan sát của các nhân vật khác và qua chính lời lẽ, hành động của anh. Đồng thời, qua “bức chân dung” (cả cuộc sống và những suy nghĩ) của người thanh niên, qua sự cảm nhận của các nhân vật khác (chủ yếu là ông họa sĩ) về anh và những người như anh, tác giả đã làm nổi bật được chủ đề của tác phẩm: Trong cái lặng lẽ, vắng vẻ trên núi cao Sa Pa, nơi mà nghe tên người ta chỉ nghĩ đến sự nghỉ ngơi, vẫn có bao nhiêu người đang ngày đêm làm việc miệt mài, say mê cho đất nước.